

на базі спеціалізованих навчальних закладів або у формі планових стажувань осіб. Під час таких заходів повинні відпрацьовуватися питання застосування сучасних методів дослідження об'єктів із сфери сучасних комп'ютерних технологій; розкриватися сучасні можливості комп'ютерно-технічної експертизи; даватися криміналістичні рекомендації по збиранню та упорядкуванню об'єктів, які направляють на дослідження експертам тощо.

9. Аналіз законодавства, літературних джерел та матеріалів кримінальних справ (проваджень) показує, що при значній увазі до використання спеціальних знань різних категорій кримінальних правопорушень, проблема повноцінного використання спеціальних знань під час розслідування організованої злочинної діяльності у сфері оподаткування недостатньо досліджена, що зумовлює недоліки та суттєві труднощі при розслідуванні зазначених кримінальних правопорушень, а тому дана проблематика залишається актуальною. Основні завдання, які повинна вирішувати криміналістика в зазначеному напрямі – це актуалізація наукового і методичного забезпечення при використанні спеціальних знань, підвищення результативності шляхом впровадження в діяльність органів досудового розслідування найновіших наукових досліджень і передового досвіду.

УДК 336.7

Окряк М. А.
судовий розпорядник, Господарський
суд Тернопільської області, аспірант
кафедри економічної безпеки та
фінансових розслідувань ЮФ ТНЕУ
Науковий керівник: д.е.н., професор,
професор кафедри економічної безпеки
та фінансових розслідувань ЮФ
ТНЕУ, Мартинюк В. П.

ПРОТИДІЯ КІБЕРЗАГРОЗАМ У НАПРЯМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОШОВО-КРЕДИТНОЇ БЕЗПЕКИ ДЕРЖАВИ

Дедалі частіше об'єктами кібератак та кіберзлочинів стають інформаційні ресурси фінансових установ. Загрози кібербезпеці актуалізуються через дію таких чинників, зокрема, як:

- невідповідність інфраструктури електронних комунікацій держави, рівня її розвитку та захищеності сучасним вимогам;
- недостатній рівень захищеності критичної інфраструктури, державних електронних інформаційних ресурсів та інформації, вимога щодо захисту якої встановлена законом, від кіберзагроз;
- безсистемність заходів кіберзахисту критичної інфраструктури;
- недостатній розвиток організаційно-технічної інфраструктури забезпечення кібербезпеки та кіберзахисту критичної інфраструктури та державних електронних інформаційних ресурсів;
- недостатня ефективність суб'єктів сектору безпеки і оборони України у протидії кіберзагрозам воєнного, кримінального, терористичного та іншого характеру;

– недостатній рівень координації, взаємодії та інформаційного обміну між суб'єктами забезпечення кібербезпеки [1].

Національний банк України поряд з іншими державними органами становлять основу національної системи кібербезпеки. Так, Національний банк України відповідає за забезпечення грошово-кредитної безпеки країни, а також виконує покладені на нього в установленому порядку завдання з формування вимог щодо кіберзахисту критичної інформаційної інфраструктури у банківській сфері.

Слід відзначити, що до чинників забезпечення грошово-кредитної безпеки країни можна віднести такі умови:

– достатній обсяг обігових коштів підприємств для забезпечення їх нормального функціонування;

– відсутність бартеру у розрахунках між підприємствами і їх заборгованість бюджету;

– відсутність заборгованості підприємств перед бюджетом;

– рівень кредиторської та дебіторської заборгованості не повинен перевищувати встановлені норми;

– збільшення обсягів безготівкових розрахунків при сплаті населення за товари та послуги та в народному господарстві;

– зменшення обсягів тіньової економіки;

– емісія не повинна перевищувати встановлені норми;

– рівень грошового обігу іноземної валюти (доларизації) не повинен перевищувати 10 % обсягу грошового обігу національної валюти;

– введення в обіг вітчизняних валютних коштів із-за кордону;

– стабільність цін;

– збереження балансу між грошовими доходами та витратами;

– відсутність заборгованості по заробітній платі, пенсіях та соціальних виплатах;

– надійний захист інформаційних систем банківських установ від кібератак.

До основних загроз грошово-кредитної безпеці можна віднести такі:

– обмежувальну природу монетарної політики, спрямованість її тільки на зменшення інфляції, а не на вирішення потреб економічного зростання, і як наслідок зменшення попиту та збільшення безробіття;

– незначний рівень монетизації економіки. Монетизація тісно пов'язана із економічними та соціальними процесами, які відбуваються в державі. Вона неодмінно має бути пов'язана з вартістю товарів та послуг, створених в економіці; темпами обороту грошей; розміром попиту і пропозиції на гроші та товари; ситуацією на фінансовому і товарному ринках. При збільшенні рівня інфляції рівень монетизації зменшується, а при зниженні інфляції та фінансовій стабільності – рівень монетизації зростає та стабілізується. Коли в країні дуже низький рівень монетизації, на неї чекають: стагнація товарного, фондового та валютного ринків; криза збуту та платежів; збільшення бартеру при товарному обігові та накопичення невеликих обсягів заощаджень, і як результат – інвестицій [2];

– високу частку готівки у загальному об'ємі грошової маси. Велика питома вага готівки (більше 40 %) вказує на недовіру до банків, тобто існують суттєві ризики, що пов'язані із заощадженням грошей у банківських установах. Також це може викликати тінізацію економіки, яка спричиняє ускладнення контролю за грошовими агрегатами та пропозицією грошей в цілому з боку НБУ;

– високу інфляцію. Значний рівень інфляції у країні викликає зменшення темпів зростання реальних доходів населення; збільшення вартості кредитних ресурсів; зменшення обсягів заощаджень. Держава може втрачати цінові конкурентні позиції;

– розбалансованість товарного та грошового ринків, що викликає збільшення обсягів кредиторської та дебіторської заборгованості;

– швидкі темпи обороту грошової маси. При незбалансованості економіки пришвидшення обороту грошової маси може виступати додатковим інфляційним фактором, якщо грошовий попит переганяє товарну пропозицію;

– слабкий вплив облікової ставки НБУ на вартість кредитів комерційних банків [3];

– занадто високі процентні ставки за кредитами або їх дуже швидке збільшення;

– випереджаюче збільшення попиту на фінансові ресурси порівняно із збільшенням пропозиції (перевищення кредитів над депозитами);

– брак дієвої банківської безпеки;

– слабкий розвиток банківської системи, незначний рівень її капіталізації, відсутність страхування кредитів і депозитів;

– надмірно ризиковану кредитну політику комерційних банків;

слабке регулювання банківської діяльності на законодавчому рівні.

кіберзагрози банківській системі та окремим банківським установам.

В умовах загостреної кризи та швидкого падіння довіри до банківської системи в Україні відмічається значне вилучення іноземної валюти з банківського обігу та збереження її на руках у населення чи на банківських картках громадян. Це є додатковим сприятливим фактором для поширення кібершахрайства, що завдає значної шкоди і фізичним особам і банкам, що їх обслуговують. Якщо ще пару років тому злодії концентрували свою увагу переважно на великих банках і гроші зникали у клієнтів п'яти – шести з них, то тепер карткові рахунки грабують без розбору.

Досить важко підрахувати, скільки банків звернулося до МВС останні часом, оскільки це відбувалося це в різних регіонах. За окремими оцінками це були 10-15 банків (найсвідоміші і великі). Наприклад, одні й ті ж шлють заяви систематично: Приватбанк, Райффайзен банк Аваль, Укрсиббанк .

На даний час для підвищення безпеки обслуговування клієнтів, на період перевірки в ЗМІ з'явилася інформація про загрозу компрометації платіжних карт в Україні, деякі банки зробили ряд заходів щодо забезпечення безпеки проведення операцій з використанням платіжних карт [4].

Отже, для забезпечення грошово-кредитної безпеки та протидії кіберзагрозам слід працювати над виконанням завдань Концепції впровадження Центру реагування на інциденти кібербезпеки в банківській системі та платіжному просторі України, що визначено у Плані заходів з реалізації Стратегії кібербезпеки України [5], а також організовувати та проводити конференції, семінари, форуми, засідання за круглим столом, тренінги, навчання з питань інформаційної безпеки, кібербезпеки та захисту інформації в кіберпросторі на державному та міжнародному рівнях.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27 січня 2016 року «Про Стратегію кібербезпеки України» : Указ Президента

- України від 15.03.2016 р. № 96/2016. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/96/2016/paran11#n11>
2. Горбатюк Л. А. Підвищення рівня монетизації як важливий фактор макроекономічної стабільності України / Л. А. Горбатюк, М. І. Діба // Вісник КЕФ КНЕУ ім. В. Гетьмана. – 2011. – № 2. – С. 42–51.
 3. Барановський О. І. Філософія безпеки: монографія: у 2 т. / О. І. Барановський. – К.: УБС НБУ, 2014. – Т. 1: Основи економічної і фінансової безпеки економічних агентів. – 831 с.
 4. Головні схеми банківських шахраїв. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://groshi-v-kredit.org.ua/holovni-shemy-bankivskyh-shahrajiv.html>
 5. Про затвердження плану заходів на 2016 рік з реалізації Стратегії кібербезпеки України: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.06.2016 р. № 440-р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/ru/440-2016-%D1%80>

УДК 343.3/.7

Олійничук О. І.

к.е.н., доцент кафедри економічної
безпеки та фінансових розслідувань
ЮФ ТНЕУ

ШАХРАЙСТВО З БАНКІВСЬКИМИ КАРТКАМИ ТА ШЛЯХИ ПРОТИДІЇ

Перехід на безготівкову оплату – мета розвитку багатьох фінансових систем світу. Безготівкові розрахунки з використанням банківських карток допомагають зробити сферу комерції максимально прозорою як для покупця, так і для продавця. Крім того, це спосіб уникнення багатьох видів фінансового шахрайства і захисту екології планети. Водночас із зростанням популярності розрахунків через банківські картки збільшується і кількість шахрайських спроб використання даних карткових користувачів для незаконного збагачення. Так, сума знятих кібершахраями коштів з електронних платіжних карток українців в 2016 році порівняно з 2015 роком збільшилася в 4 рази – до 339,13 мільйона гривень. Крім того, сума втрат користувачів банківських карток від шахрайських операцій в Інтернеті за результатами 2016 року збільшилася в 2 рази – до 63,68 мільйона гривень. [5]. Банківські установи також зазнають значної шкоди від таких дій, адже несуть певну відповідальність при здійсненні операцій з допомогою платіжної картки, якщо йдеться про операції, які, за твердженням користувачів, не були ними погоджені, про що вони повідомили банк-емітент. Тому дослідження питань шахрайства з банківськими картками та протидії цьому явищу є надзвичайно актуальним в умовах розвитку інформаційних технологій в банківському секторі та поширення їхнього використання.

Останнім часом шахрайство з банківськими картками має зростаючу тенденцію не тільки у світі, але й в Україні. Як зазначає В. Некрасов з посиланням на дані консалтингової компанії Gemius, частота зіткнення із шахрайством з банківськими картками в Україні збільшилась (табл. 1) [2].